

JEL Classification: I23; I25; G21; G22; L26; Q02

Завадська Діана Володимирівна
д.е.н., доцент, доцент кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

У тезах розглядається проблематика впровадження дуальної форми здобуття освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти в Україні. Розглянуто особливості та основні результати проведення широкомасштабного пілотного проєкту МОН України та грантового проєкту COOPERA Erasmus + у сфері дуальної освіти. Визначено чинники уповільнення впровадження дуальної форми освіти у вітчизняних закладах освіти.

Ключові слова: *дуальна форма здобуття освіти, заклади вищої та фахової передвищої освіти, пілотний проєкт МОН України, грантовий проєкт COOPERA Erasmus +.*

Проблема української освіти полягає у незадоволеності роботодавців якістю підготовки фахівців. Випускники закладів вищої освіти та фахової передвищої освіти отримують належні теоретичні знання, але не мають достатніх навичок для того, щоб одразу після початку своєї трудової діяльності ефективно та якісно працювати на робочих місцях. Одним із підходів, що довів свою ефективність у вирішенні зазначених проблем, є дуальна освіта, започаткована у Федеративній Республіці Німеччина.

Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації.

В законодавстві України, а саме в Законі України «Про освіту», в Законі України «Про вищу освіту» та в Законі України «Про фахову передвищу освіту» дуальну освіту «легалізовано». Також відмітимо, що в 2018 році розроблено та прийнято Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, чим створено відповідні умови для впровадження цієї форми здобуття освіти у діяльність закладів вищої та фахової передвищої освіти.

Саме тому, 15 жовтня 2019 року МОН України наказом № 1296 запровадило проведення широкомасштабного пілотного проєкту у сфері дуальної освіти. В експерименті взяло участь 44 заклади вищої і фахової передвищої освіти та понад 100 роботодавців, – представників великого, середнього та малого бізнесу. У 2021 році, відповідно до наказу МОН України № 991, кількість закладів вищої і фахової передвищої освіти склала вже 79.

Розширення переліку закладів освіти та роботодавців свідчить про їхню зацікавленість до більш тісної співпраці у сфері підготовки фахівців, готовність до додаткового навантаження, яке пов'язане із організацією дуального навчання. Найкраще запровадження дуальної освіти відбувається в тих галузях та регіонах, де відчувається, по-перше, дефіцит кваліфікованих фахівців, по-друге, старіння кадрів на підприємствах. Тому керівники таких підприємств (важка промисловість, електроенергетика, аграрний сектор економіки) прагнуть створити кадровий резерв та скоротити період адаптації випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти до професійної діяльності.

Цікавим є той факт, що серед усієї кількості учасників пілотного проєкту 11 із 49 закладів вищої освіти, – це 22%, наразі займаються підготовкою фахівців за дуальною формою здобуття освіти за спеціальностями 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (Вінницький національний аграрний університет, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», Національний університет «Запорізька політехніка», Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, Білоцерківський національний аграрний університет, Університет державної фіскальної служби України, Економіко-технологічний інститут ім. Роберта Ельворті, Луганський національний аграрний університет, Університет банківської справи, Національний університет водного господарства та природокористування) та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (Вінницький національний аграрний університет, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, Івано-франківський національний технічний університет нафти і газу, Білоцерківський національний аграрний університет, Національний університет водного господарства та природокористування).

Розуміючи потенціал розвитку дуальної форми здобуття освіти, зокрема в межах спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», в Одеському національному економічному університеті 15 січня 2021 року стартував грантовий проєкт COOPERA Erasmus+ «Інтеграція дуальної вищої освіти в Молдові та Україні» (Конкурс Пропозицій EAC/A02/2019 Рішення №617490-EPP-1-2020-1-MD-EPPKA2-SBHE-SP Програма ЄС ERASMUS+ Напрямок SBHE, термін дії 2021-2024).

Відповідно до цілей та операційного плану проєкту COOPERA Erasmus +, учасникам робочих груп університетів-партнерів в Україні (Одеський національний економічний університет, Університет «КРОК», Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Ужгородський національний університет) проводяться різні заходи з підвищення обізнаності про проєкт.

Так, 26 листопада 2021 року на базі Одеського національного економічного університету було проведено національний семінар «Дуальна форма вищої освіти в Україні: виклики, проблеми запровадження та перспективи розвитку в рамках проєкту COOPERA». До участі в національному семінарі були запрошені

представники МОН України, підприємств, організацій, установ, ЗВО – учасників пілотного проєкту МОН України, та студенти. Впродовж зустрічі учасники національного семінару обмінялися рішеннями та найкращими практиками, які було враховано при підготовці рекомендацій щодо розробки керівних принципів стосовно впровадження дуальної вищої освіти за підтримки МОН України.

Протягом періоду з 22 жовтня 2021 року по 22 листопада 2021 року відбулося публічне громадське обговорення проєкту наказу МОН України «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти, мета розробки якого полягає у:

- створенні правового підґрунтя для підготовки здобувачів вищої та фахової передвищої освіти за дуальною формою та умов для повноцінного впровадження дуальної форми здобуття освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти, підвищенні якості підготовки здобувачів освіти до професійної діяльності та посиленні ролі роботодавців у системі підготовки фахівців.

У обговоренні взяли участь Національний транспортний університет, Відокремлений структурний підрозділ «Верхньодніпровський фаховий коледж Дніпровського державного аграрно-економічного університету», спільні пропозиції учасників проєкту COOPERA (Університет «КРОК», Одеський національний економічний університет, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна Ужгородський національний університет), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

На завершення відмітимо, що перші кроки до впровадження дуальної форми освіти у закладах фахової передвищої та вищої освіти в Україні вже зроблено, проте існують чинники, що сповільнюють цей процес. Перш за все, це питання, пов'язане з неурегульованістю оформлення студентів під час навчання за дуальною формою; по-друге, – це питання, що стосуються прийняття здобувачів дуальної форми здобуття освіти на посади до завершення навчання у закладах освіти та отримання диплому. Усунення проблем, пов'язаних з впровадження дуальної форми освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти на законодавчому рівні та недосконалою співпрацею між закладами вищої та фахової передвищої освіти та підприємствами сприятиме:

- підвищенню якості підготовки фахівців відповідно до вимог ринку праці;
- вирішенню проблем підприємств у кваліфікованих кадрах;
- здійсненню бажань здобувачів працювати на конкретному підприємстві, мати фінансову самостійність та конкурентні переваги щодо можливості працевлаштування.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Розпорядження Кабінету міністрів України № 660-р від 19 вересня 2018 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>.
2. Щодо запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Наказ МОН України №1296 від 15 жовтня 2019 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-zaprovadzheniya-pilotnogo-proektu-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti-z-pidgotovki-fahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti>
3. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 15 жовтня 2019 року. Наказ МОН України № 991 від 15 вересня 2021 року. https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2019/09/nakaz-mon-991-15.09.2021-zminy-do-1296-1_compressed.pdf
4. Аналітичний звіт за результатами першого року проведення експерименту із запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти відповідно до наказу МОН від 15.10.2019 №1296 «Щодо запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» / О. Давліканова, Т. Іщенко, А. Чайковська. – Київ, 2020. – 96 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16469.pdf>
5. Завадська Д.В. Дисемінація результатів проекту COOPERA Erasmus + «Інтеграція дуальної вищої освіти в Молдові та Україні» в Одеському національному економічному університеті // Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми другого року запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти України : зб. матер. Міжнар. наук.-прак. Конф. (Київ, 18 листоп. 2021 р.). – Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2021. – С. 107-109. URL: <https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2021/12/materialm-konferencziyi-tezy-18-11-2021.pdf>
6. 26 листопада 2021 р. В Одеському національному економічному університеті відбувся національний семінар «Дуальна форма вищої освіти в Україні: виклики, проблеми запровадження та перспективи розвитку в рамках проекту COOPERA». URL: <http://oneu.edu.ua/2021/12/page/8/>.
7. Звіт за результатами громадського обговорення проекту наказу «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти» в формі пропозицій. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2021/12/21/Zvit.v%20formi.propoz.NO.dual.osvita.v.V-FP-O.20.12.pdf>